

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-7710/2013. számú ügyben**

Előadó: dr. Berkes Lilla

Az eljárás megindulása

A panaszos 2013. november 14-én fordult Hivatalomhoz. Panaszában előadta, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) honlapján ismeretlen időre hozzáférhetővé váltak a még nyilvánosságra nem hozott szabadalmi bejelentések, ezért a közigazgatási és igazságügyi miniszterhez fordult, illetve felvette a kapcsolatot az SZTNH-val is, eljárásának eredményeképpen azonban a szabadalmi ügyvivői kamara előtt vele szemben indult fegyelmi eljárás. A panasz kapcsán felmerült a tulajdonhoz, illetve a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogokkal összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot folytattam, amely során megkerestem a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumot (a továbbiakban: KIM), az SZTNH-t, illetve a Szabadalmi Ügyvivői Kamarát. A panaszos mindemellett 2014 februárjában, a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény hatályba lépését követően közérdekű bejelentővédelmi eljárást is kezdeményezett nálam, mellyel kapcsolatban eljárásom még folyamatban van.

Megállapított tényállás

A panaszos által csatolt, illetve a megkeresett szervek által megküldött iratok az alábbiakat tartalmazzák:

1) A **panaszbeadvány** szerint a panaszos 2013. augusztus végén az egyesületéhez érkezett jelzés alapján értesült arról, hogy veszély fenyegeti az SZTNH részére átadott magyar szabadalmi titkokat. A panaszoshoz forduló bejelentő úgy vélte, hogy a magyar feltalálókat kár érte, ezért nem a károkozót, hanem a nyilvánosság útján a többi károsultat kellene értesíteni. A panaszos meglátása szerint a nyilvánosság a magyar szabadalmi rendszerre, az ügy „szőnyeg alá söprése” viszont az érintettekre, a magyar feltalálókra és képviselőire jelentene veszélyt, ezért közjegyző előtt ténytanúsítvány vetetett fel, és letöltéssel is rögzítette a bizonyítékokat, majd a KIM Igazságügyért Felelős Államtitkárságához fordult. A személyes találkozó 2013. szeptember 11-én jött létre, ahol a panaszos közérdekű bejelentést tett, és átadta a bizonyítékokat az államtitkárság fősztályvezetőjének, egyúttal felajánlotta gyakorlati tapasztalatait és szakmai támogatását mind a károk minimalizálására, mind a várható európai szabadalmi invázió hatásainak kezelésére.

A panaszos kiemelte, hogy a weben bárki által hozzáférhető, nyilvános iratbetekintési ablakban, annak felső sorában, amely a domaint is tartalmazza (ez az ún. URL), a végén lévő szabadalmi ügyszám beírásával vagy egyszerű átírásával hozzáférhető vált valamennyi elérhető szabadalmi bejelentés dokumentációja, függetlenül attól, hogy az közzé volt-e már téve vagy nem. Az elérhetőség az angol nyelvű felületen is megvalósult. A szabadalmi joggyakorlatban a nyilvánosságra jutás feltétele nem a konkrét letöltés vagy betekintés, hanem pusztán a bárki által történő hozzáférhetővé válás. Amennyiben egy harmadik személy szabadalmi bejelentést tesz egy olyan országban, ahol magyar feltaláló – pl. a gyakori anyagi forrás hiányában – nem szabadalmaztat, ott az megszerezheti a kizárólagos jogokat, így elűtheti a magyar feltalálót a piacra lépéstől. Ez kárveszély a magyar feltalálók számára. A panaszos tudomása szerint a hiba megszüntetésére a KIM 2013. szeptember 16-án utasította az SZTNH-t, ő maga ugyanakkor semmiféle választ nem kapott beadványára, az érintett feltalálók viszont az ügy nyilvánosságra hozatalát akarták. A panaszos ezért egy közlemény kiadását tervezte, melyről előzetesen értesítette mind a KIM-et, mind az SZTNH elnökét, felajánlva egyúttal a közvetítést is. E körben azt a javaslatot tette a panaszos, illetve egyesülete, hogy akár az egyesületen keresztül, akár az Iparjog 2012 pályázat év végén túli meghosszabbításával a jogi képviselőkön keresztül megtörténhet a kártalanítás, amely tulajdonképpen az esetleges kárt megelőző nemzetközi szabadalmi bejelentés lehetne. Választ nem kaptak.

2013. szeptember 16-tól egy hónapig karbantartási üzenet szerepelt az SZTNH honlapján. 2014. október 24-én a Hír TV „két hete” elkövetett hackertámadásról számolt be az SZTNH ellen, ahol ismeretlenek több száz titkos dokumentumot töltöttek le. A Budapesti Rendőr-főkapitányság és az Alkotmányvédelmi Hivatal nyomozást indított az ügyben. Erre a hírre reagálva adott ki az SZTNH október 25-én két közleményt. Végül a panaszos ellen az SZTNH elnöke kamarai fegyelmi eljárást kezdeményezett.

A panaszos kiemelte, hogy az SZTNH közleményeivel ellentétben nem hackertámadás, hanem információbiztonsági hiba történt, sérelmezte egyúttal, hogy az érintetteket nem tájékoztatták időben, erre csak akkor került sor, amikor a hír már megjelent a sajtóban, illetve sérelmezte az ellene indított kamarai fegyelmi eljárást is. Álláspontja szerint jóhiszeműen járt el az ügyben, ennek ellenére ellene folyik eljárás. A panaszos több alkalommal is kiegészítette beadványát. Rámutatott, hogy az adatok nyilvánosságra kerülésének ténye megakadályozhatta az esetleges államtitokká váló minősítésüket, a minősítési eljárás lefolytatására ugyanis csak a bejelentést követően kerül sor.

Az SZTNH közleménybeli álláspontjával kapcsolatban – miszerint az Európai Szabadalmi Hivatal Fellebbezési Tanácsa T 1553/06. számú döntése értelmében nem tekinthető a köz számára hozzáférhetőnek egy, az interneten tárolt dokumentum, ha azt közhasználatú keresőmotorral, egy vagy több kulcsszó alkalmazásával nem lehet megtalálni, illetve címsorból való keresés esetén a hozzá vezető URL-címet ki kell találni – kiemelte, hogy az ügyben az érintett dokumentum összesen 20 percen keresztül volt hozzáférhető egy bonyolult URL alatt és annak elérhetőségéről maga a szabadalmas tájékoztatta a felszólalót, így a két eset között nem vonható párhuzam.

Sérelmezte azt is, hogy két fegyelmi eljárás is indult ellene a kamara előtt, és az egyikben a fegyelmi biztos egy versenytárs iroda alkalmazottja, ráadásul a másik fegyelmi eljárást pont ez az iroda kezdeményezte ellene.

A panaszos csatolt egy igazságügyi szakértő által készített szakvéleményt, mely szerint egy gyakorlott felhasználónak is feltűnhet vagy figyelemfelhívás esetén egyértelműsödhet, hogy az URL mely részét kell módosítani, ha kézzel szerkesztett lekérdezést akarna végrehajtani, ehhez programozási ismeretekre nincs szükség. Az URL kézzel történő átírása pedig még nem jelenti azt, hogy az így szerkesztett URL találatot is ad, mert hibaüzenet is érkezik pl. nem megfelelő jogosultság vagy hiányzó tartalom miatt. A hivatkozott esetben a kézzel átírt URL azért működhetett, mert volt mögötte tartalom, és nem volt magasabb jogosultsági szinthez kötött annak elérése. A lekérdezések működése alapján az oldal és a mögöttes tartalom könnyen hozzáférhetőnek minősíthető. Amennyiben az URL-ek mögött üzleti titkos is voltak és azokat védeni kellett volna, elmondható, hogy a védelem nem működött megfelelően. A szakértő azt is megjegyezte, hogy az ügygel egy, az információbiztonsággal foglalkozók szakmai körében elismert blog is foglalkozott, elsődlegesen az ügyet kísérő kommunikáció miatt. Sokszor előfordul ugyanis, hogy szakmai tévedések esetén hacker csoportokra terelik a „támadás” elkövetését a rendszer fejlesztői vagy üzemeltetői, miközben szakmai körökben egyértelmű, hogy fejlesztői vagy üzemeltetői tévedés történt.

A BRFK V. kerületi Rendőrkapitányság, mint szabálysértési hatóság előtt közérdekű bejelentő üldözése szabálysértés miatt indult eljárás a panaszos feljelentése nyomán.

Az SZTNH, illetve a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara közös, 2014. február 12-i sajtótájékoztatóját követően pedig sérelmezte, hogy azon beszámoltak az ellene folyamatban lévő eljárás tényéről, illetve annak részleteiről.

2) Megkeresésemre az **SZTNH** tájékoztattott, hogy

a) Az SZTNH több eljárást is kezdeményezett: büntetőeljárás (szeptember 19. feljelentés, október elején nyomozás indult a BRFK Korrupciós és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Gazdaságvédelmi Alosztályán, még folyamatban van), bejelentés a Nemzeti Elektronikus Információbiztonsági Hatóságnál (szeptember 19-én), fegyelmi eljárás a hivatalon belül, Alkotmányvédelmi Hivatallal való együttműködés a náluk indult eljárásban (ők a BRFK eljárásáig jártak el).

A KIM-től 2013. szeptember 13-án munkaidőn kívül kapott tájékoztatás után, a következő munkanapon, szeptember 16-án indult belső vizsgálat. Ennek során azonnal felfüggesztették az alkalmazás használhatóságát és 48 órán belül kijavították a hibát. A KIM először októberben tájékoztatta őket, hogy a panaszos volt az a személy, aki hozzájuk fordult, ők azonban ezt addigra már tudták, mert az adatelemzésekből kikövetkeztethető volt, másrészt ő maga mondta el az SZTNH elnökének, illetve a kamara elnökének.

Álláspontjuk szerint a hivatali honlapon keresztül is elérhető, saját üzemeltetésű adatbázisok szabályszerű kereső felülete hibátlanul működött, ezen a felületen keresztül közzé nem tett adatokhoz, dokumentumokhoz nem lehetett hozzáférni. Ugyanakkor valóban létezett egy biztonsági rés programozási hiba miatt, ami azonban a szélesebb nyilvánosság számára nem volt megtalálható, azt csak különböző URL-elemek kombinációjának használatával, vagyis célirányos, tudatos tevékenység eredményeként lehetett megtalálni. Ennek a biztonsági résnek a felhasználása egyértelműen célzatos és illegális cselekedetre utalt. A vizsgálat megállapította, hogy először közzétett adatokon próbálkozott a jogosulatlanul eljáró személy, majd később célzatosan és szisztematikusan jutott el az SZTNH olyan adataihoz, amelyek nem nyilvánosak.

Minden hozzáférést azonosítottak, a vizsgálat szerint a hozzáférések 2013. augusztus 26-ig kizárólag nyilvánosan közzétett adatokat érintettek, augusztus 27-én valósult meg a még nyilvánosságra nem hozott adatokkal kapcsolatos tevékenység, két belföldi felhasználó IP-címéről, közel 900 esetben. Mindez szeptember 16-ig tartott, tehát addig, amíg az SZTNH ezt a lehetőséget meg nem szüntette.

A KIM-nek először szeptember 20-án küldtek tájékoztatást, majd azt követően folyamatosan, írásban, szóban is. Azonosítottak minden olyan ügyfelet, akit a jogosulatlan információszerzés érinthetett, valamint egyeztettek a kamarával, az ügyfeleket külön, egyedi levélben keresték meg, konzultációt ajánlva. Összesen 882 bejelentés érintett. Az SZTNH-t 17 alkalommal keresték meg 46 ügyben, azonban olyan jelzés nem érkezett, hogy a hiba a szabadalmi eljárást negatívan érintette volna, és a hatóság által nyújtott tájékoztatást az érintettek alapvetően tudomásul vették. A honlapon október 25-én és november 21-én ügyfél-tájékoztatást tettek közzé, ezek jelenleg is elérhetőek.

Az európai joggyakorlatot is számba vevő elemzés következtetései szerint a jogosulatlan hozzáférés önmagában nem okozott a szabadalmi jog szempontjából bármilyen kárt, mindazonáltal vitathatatlanul visszaélési kockázatot hordoz.

A Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamarát értesítették, október 3-án megadták a tájékoztatást, később is konzultáltak, az ügyfeleket érintő szakmai álláspontot pedig egyeztettek velük írásban és szóban is. A panaszos meghallgatást kért az SZTNH-től, erre először 2013. szeptember 30-án, ezt követően pedig 2013. október 3-án került sor. Mindkét találkozás alkalmával kifejtette, hogy az általa vezetett egyesület kész szerepet vállalni a helyzet megoldásában. A panaszos telefonon utalt arra, hogy megkereste a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara elnökét is, ezért az SZTNH elnöke is megkereste a kamara elnökét, akitől 2013. október 3-án tájékoztatásul megkapta elektronikusan az egyesülettől származó 2013. szeptember 30-i levelet, melyre 2013. október 4-én az SZTNH nevében hivatalosan, írásban válaszolt a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara számára. Az SZTNH elnöke kiemelte, hogy a panaszossal való személyes találkozásról mindkét esetben tájékoztatta a KIM igazságügyi államtitkárát is.

Az SZTNH vizsgálatának eredménye rámutatott, hogy összesen két IP-címről végzetek jogosulatlan letöltést, melyek közül az egyik a nyilvános, illetve a nyomozó hatóságok által is megerősített információk alapján a panaszoshoz vezet, a másik pedig valószínűleg a közjegyző gépe volt.

b) Az SZTNH által csatolt iratok között szerepelt egy az elnök részére készített feljegyzés, mely szerint az SZTNH három munkatársa 2013. szeptember 16-án betekinthez a KIM-nél lévő iratokba, ekkor bizonyosodtak meg arról, hogy olyan szabadalmi iratok vannak náluk, amik nem nyilvánosak, azonban mégis letölthetőek voltak.

Az összefoglaló szerint az informatikai rendszert érintő fejlesztések egy EKOP-program keretében zajlottak, 2011. május 31-i határidővel. Az elektronikus szolgáltatások kifejlesztésekor nem volt igény a konkrét ügyek közvetlen elérésére (az alkalmazás kereső felületét és találati listáját kihagyva, megfelelő azonosító paramétert használva az internet felől, az URL karaktersorozat böngésző címsorába való beillesztéssel közvetlenül lehetett elérni a konkrét ügy adatlapját). Erre a fejlesztésre azért volt szükség, mert a szellemi tulajdon-védelmi nemzetközi adatbázisok országokon átívelő információkat tárolnak az egyes bejelentésekről és egymással is szoros kapcsolatban vannak. Kifejlesztették a nemzetközi szellemi tulajdon-védelmi adatbázisok felől érkező, konkrét ügyekre vonatkozó kérések kiszolgálására alkalmas megoldást. Ezt a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (a közösségi védjegyek kezelője) által működtetett TMview alkalmazáshoz való csatlakozás érdekében, szerződés szerint fejlesztették ki. Azóta az Európai Szabadalmi Hivatal (EPO) Federated Register alkalmazása is ezt a megoldást használja a nemzetközileg elterjedt szintaktikai gyakorlatnak megfelelően.

Feltehetően az említett TMview és a Federated Register alkalmazások URL címeit alakították át, azok aktabetekintésre való alkalmassá tételével. Ezen alkalmazások a védjegyek és a hatályosított európai bejelentések rekordonkénti közvetlen elérését teszik lehetővé olyan esetekben, ahol a nyilvánosság kérdése fel sem merül. A hivatali alkalmazásokban hibát kereső felhasználó kísérletezése során rátalált egy olyan programozási hibára, ami az alkalmazás korábbi tesztelése során nem derült ki, nevezetesen arra, hogy egy megismételt publicitás-ellenőrzési lépés hiányzott a program algoritmusából. A legális URL-en keresztül történő keresés során rátaláltak egy adott IP-címről a biztonsági résre, és így fértek hozzá közzétételi adatokhoz és az azokhoz tartozó dokumentumokhoz.

A fejlesztő cégnek még az iratbetekintés napján, vagyis szeptember 16-án jelezték a problémát és az még aznap hozzálátott a hiba javításához. Szeptember 17-én felkértek egy külső szakértőt, ő is tesztelte a rendszert, majd az e-iratbetekintés alkalmazás szeptember 18. 18 óra 30 perctől ismét elérhetővé vált. A biztonsági rés vélhetőleg 2012. július 1-je óta állt fenn elméletileg, ekkor vezették be ugyanis a TMview alkalmazást.

A vizsgálatok szerint az egyik forrás IP-cím felől az első epub szolgáltatás specifikus lekérdezések 2013. augusztus 6-án indultak. Ezek a lekérdezések eleinte az epub felület normál, böngésző alapú használatára utalnak, a támadó ekkor meg csak „bejárta” a weboldalt. Augusztus 14-től kisebb szünetekkel, napi 10-20 HTTP kérés érkezett, ezek már valószínűleg egy mini alkalmazásból indultak és nem böngészőből. Az e-iratbetekintés alkalmazás kereső felületének és direkt állomány elérési funkciójának használata először augusztus 28-ától volt tömeges, néhány 100 kérés indult ekkor. A támadó először augusztus 30-án ért el biztosan olyan adatlapokat közvetlenül, melyek nem voltak nyilvánosak. A fenti forráscím felől érkező specifikus HTTP kérések száma szeptember 7-ig folyamatosan emelkedett, majd szeptember 8-án tetőzött, ezt követően fokozatosan csökkent, de még szeptember 16-án is érkezett 431 HTTP URL kérés. Az intenzívebb időszakban az adatlap elérési próbálkozások hajnaltól éjjelig tartottak, az adatlap azonosítók szekvenciálisan történő léptetésével. A jelenlegi adatok szerint egy magyar hosting szolgáltató cégnél üzemelő szerverről érkezett az incidenshez tartozó kérések többsége, amelyek közül 577 esetben nem nyilvános ügy volt érintett. Egy további kliens – amit biztosan lehetett azonosítani – egy másik internet csatlakozásról indított olyan kéréseket, mely révén az ott ülő ember ellenőrizte, hogy a szerveren futó automata valós, nem nyilvános adatlapot töltött-e le. Ez augusztus 30-án történt, az automata által megtalált adatlap letöltését követően 1 óra múlva. Ez az IP cím nagy valószínűséggel a KIM-nél lévő iratokon szereplő az ügyben eljáró közjegyző gépének az IP címe volt. Az elemzések alapján még egy IP címről érkezett nagyobb mennyiségű (109 db), nem nyilvános ügyet érintő lekérdezés, egyéb erre utaló tény hiányában is az azonos lekérdezési mód alapján feltételezhető, hogy ezen IP címről is indított, végső soron tehát valamennyi lekérdezés háttérben ugyanaz a lekérdező állhat.

A lekérdezések összes száma nagyobb az érintett ügyek számánál, mivel sokszor előfordult, hogy valamely ügyet többször is megcéloltak, illetve nem létező ügyet kérdeztek le.

Szükségessé vált, hogy a fejlesztők az e-iratbetekintés alkalmazás algoritmusát egy további, publicitás-ellenőrzési lépéssel egészítsék ki, ami korábban nem volt szükséges. Az algoritmushiba által lehetővé váló, kifejezetten célzatos lekérdezések a teljesen azonos alkalmazott módszer miatt feltehetően egyetlen lekérdezőhöz kötődnek. A hibát kijavították, az alkalmazásból a továbbiakban az adathalász által kidolgozott, rendeltetésellenes módon sem nyerhető ki nem nyilvános információ.

c) A tesztelési jegyzőkönyv szerint a böngésző parancssorába bemásolva az URL-t azt adta ki a felület, hogy a keresési feltétel szerinti adat(ok) nem található(ak) a nyilvános adatbázisban, azonban 5-10 másodperc elteltével egy automatikus frissítést követően mégis megjelent az ügy adatlapja, rajta az összes digitalizált dokumentummal, amelyek egy kattintással megnyithatóak voltak.

d) Az SZTNH több közleményt adott ki, illetve tájékoztatót tett közzé a honlapján az ügyvel kapcsolatban.

A sajtóban először 2013. október 25-én jelent meg hír az informatikai eseményről, melyre a hivatal másnap, közleményben reagált. Ebben hangsúlyozták, hogy az adatszerzés jogosulatlan volt, rosszhiszemű és célzatos, azonban a hivatal, amint erről tudomást szerzett, megtette a szükséges intézkedéseket.

A közlemény szerint az informatikai támadás következtében nem jutott olyan módon nyilvánosságra az érintett szabadalmi bejelentések tartalma, amely akár a belföldi, akár a külföldi oltalomszerzést akadályozná vagy hátráltatná. Jogsértő nyilvánosságra hozatal esetén is a hivatalnál folyamatban lévő bejelentések ügyében garanciát jelent, hogy az újdonság meglétét a bejelentés napjára nézve kell vizsgálni, és az oltalom is e napon kezdődik, a külföldi oltalomszerzés garanciáit pedig az uniós elsőbbség és az ún. türelmi idő jogintézményei biztosítják.

Ugyanezen a napon egy hasonló tartalmú tájékoztatót is közzétett honlapján az SZTNH. Ebben részletesebben is kifejtették, álláspontjuk szerint miért nem érhet kár a bejelentőket. Eszerint, a hazai szabadalmazási esélyek szempontjából vizsgálva, a még közzé nem tett dokumentumokhoz való illetéktelen hozzáférésnek nincsen negatív hatása: a szabadalom megadására irányuló eljárásban az SZTNH az elsőbbség napjára (azaz a bejelentés vagy az elsőbbségi iratként megjelölt korábbi külföldi bejelentés napjára) nézve vizsgálja az oltalomképességi feltételeket, és a megadott szabadalomból eredő jogi oltalom is a bejelentés napjára visszaható hatállyal keletkezik. A bejelentés tehát csak olyan időpontban kerülhetett illetéktelen kezekbe, amikor a nyilvánosságra hozatalnak már nincs újdonságrontó hatása.

A külföldi szabadalmazási esélyek szempontjából vizsgálva, azok a bejelentések, amelyeknek a tartalma az uniós elsőbbség érvényesítésére nyitva álló 12 hónapon belül kerülnek jogsértő módon nyilvánosságra, nem szenvednek hátrányt az újdonság megítélésénél, mivel az uniós éven belüli nyilvánosságra kerülés nem újdonságrontó. Ebből következően az elsőbbségi időponttól számított egy éven belül a szabadalmi bejelentés külföldön bárhol megtehető ugyanarra a találmányra nézve attól függetlenül, hogy a hazai bejelentés napját követően a bejelentés tartalma nyilvánosságra került.

Azok a bejelentők, akiknek a bejelentése az uniós elsőbbség 12 hónapján túl, de a 18. hónap elteltére tervezett közzététel időpontja között jut jogsértő módon nyilvánosságra, és ebben az időszakban kívánnak külföldi szabadalmi bejelentést tenni, a találmány újdonságának megítélésénél az ún. türelmi idő jogintézménye miatt nem szenvednek hátrányt, azaz a bejelentés esetleges jogsértő publikációja nem minősül újdonságrontónak. Az elsőbbség igénylése nélkül tett külföldi bejelentések ugyanis ún. „első bejelentéseknek” számítanak a külföldi bejelentés megtételekor, és a legtöbb (köztük valamennyi jelentősebb) ország szabadalmi törvénye tartalmazza a türelmi idő jogintézményét. Ennek alapján az újdonság megítélésénél a technika állásának részeként nem vehető figyelembe a találmánynak az elsőbbség napját (jelen esetben a külföldi bejelentés napját) legfeljebb 6 (egy-egy országban 12) hónappal megelőző nyilvánosságra jutása, ha az a bejelentővel vagy jogelődjével szemben elkövetett jogsértés következménye. Ezeknél a bejelentéseknél pedig éppen egy 6 hónapos időszakról van szó, az uniós elsőbbségi év letelte és a kötelező közzététel időpontja között, így a külföldi oltalomszerzési eljárásokban a türelmi idő jogintézményével valamennyi érintett

bejelentő élni tud a bejelentések jogsértő nyilvánosságra jutása esetén is. Ha egy ügyfél a külföldi iparjogvédelmi hatóság előtt élni kíván a türelmi idő kedvezményével, ennek alátámasztására az SZTNH kész igazolást adni arról, hogy a nyilvánosságra jutás jogsértés következményeként történt meg.

2013. november 20-án a panaszos, illetve egyesülete – egy politikai napilapban is megjelent – állításaira reagáltak, a fentiekhez hasonló tartalommal, kiemelve egyszersmind azt is, hogy a panaszossal szemben a független Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara saját hatáskörben fegyelmi eljárást indított

2013. november 21-én újabb közleményt adott ki az SZTNH. Ennek tartalma nagyrészt megegyezik az előző nap közzétett hivatali állásponttal. 2014. február 10-én tették közzé az egyik országos hetilapban 2014. február 6-án megjelent cikk tartalmával kapcsolatos álláspontjukat, visszautasítva azt, hogy az SZTNH megpróbálta volna az ügyet eltussolni.

Végezetül, az SZTNH 2014. február 12-én sajtótájékoztatót is tartott az ügygel kapcsolatban. Itt a fentiekhez képest az alábbi többletinformációk hangzottak el.

Megállapítható, hogy érdemben összesen két belföldi felhasználói IP-címről történt jogosulatlan hozzáférés a nem nyilvános adatokhoz, összesen 884 esetben, egy feltehetően egy erre kialakított segédprogram felhasználásával. Bizonyított tény, hogy a közzététel előtti szabadalmi bejelentések részben vagy egészben történő megtekintését, illetve letöltését csakis a jelzett időszakban, csakis a panaszos irodájának infrastruktúrájáról és egy ezzel azonos stratégiájú, gyors lekérdezési programot használó letöltési helyről valósították meg. Maga a panaszos is elismerte e letöltések tényét abban a levélben, amelyet a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamarához intézett, vállalva, hogy a tudomására jutott iratokat nem hozza nyilvánosságra. A panaszos ügyben tanúsított magatartását egyértelműen rosszhiszeműnek minősítette a hivatal a sajtótájékoztató során is.

A korábban már ismertetett intézkedések mellett az SZTNH kiemelte azt is, hogy az ügyben megválaszolta az alapvető jogok biztosa által feltett kérdéseket is, valamint egyeztetett a szabadalmi ügyekben eljáró hivatásos képviselőket tömörítő Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamarával.

A sajtótájékoztatón elhangzottak szerint az informatikai támadás által potenciálisan érintett szabadalmi bejelentések dokumentumai mindeddig még nem jutottak nyilvánosságra. A sajtótájékoztatón végül külön kiemelték, hogy a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara a hatáskörébe tartozó fegyelmi eljárások indítására vonatkozó döntéseit önállóan, saját meggyőződését követve hozza meg. Ezek az eljárások rendkívül ritkák. A panaszos ellen a Kamaránál jelenleg két, egymástól független és eltérő összetételű fegyelmi tanács által intézett fegyelmi ügy van folyamatban, amelyek közül az egyiknek semmiféle kapcsolata sincs az SZTNH-val és a hivatalt ért informatikai támadással sem.

3) A **KIM** rendelkezésekre bocsátotta a birtokában lévő teljes iratanyagot.

a) A panaszos 2013. szeptember 11-i keltezésű levelével fordult a KIM-hez, melyben leírta, hogy egyesülete egy tagjától tanácsot kérve jelezték számukra, hogy egy szabadalmi bejelentés adatai nyilvánosságra kerültek. A bejelentést ellenőrizték és ennek során arra is fény derült, hogy valamennyi, friss bejelentés adata nyilvánosságra jutott. Ismeretes, hogy a szabadalmi bejelentéseket elsőbbségi bejelentésüket követő 18 hónap múlva teszik közzé, addig a világ összes szabadalmi hivatala zártan kezeli ezeket a dokumentumokat. Amennyiben ugyanis a közzététel előtt ugyanazt a találmányt más is bejelenti egy harmadik országban szabadalmaztatásra, úgy a kizárólagos jogokat ez a fél kapja meg, elzárva ezzel az eredeti bejelentőt a hasznosítástól. A panaszos azt javasolta a minisztérium számára, hogy felügyeleti intézkedés keretében járjon el, ugyanis a külföldi, nagyobb belföldi publicitás esetén a felmerült hiba alkalmas lehet arra, hogy megrendítse a magyar közigazgatásba és a szabadalmi rendszerbe vetett bizalmat. Kiemelte egyszersmind, hogy egyesülete kész együttműködni a KIM-mel a probléma megoldása érdekében, amire több forгатókönyvük is van. Az együttműködést szeretnék kiterjeszteni a hamisítások megelőzésére, a központi K+F ráfordítás megtérülésének elősegítésére, a szellemi tulajdonvédelem gyakorlati, szakmai, civil oldali segítésére.

b) A 2013. szeptember 13-án a KIM-ben lezajlott megbeszélésről készült feljegyzés a fentiekén túl még azt tartalmazta, hogy az említett forgatókönyvek közé tartozna az, hogy a panaszos egyesülete segítené a vizsgálat lefolytatását, illetve a későbbiekben is segítené a minisztérium munkáját.

c) A KIM 2013. szeptember 13-án elektronikus levélben az ügy kapcsán az alábbi kérdéseket tette fel az SZTNH elnökének:

- Továbbra is fennáll-e a biztonsági rés?
- Amennyiben nem áll fenn ez a hiba, mikor történt intézkedés annak kijavításáról?
- Mi volt a hiba oka?
- Meddig állt fent a biztonsági rés, és hány szabadalmi bejelentés lehet érintett?
- Van-e arra vonatkozóan esetleges információjuk, hogy kik és milyen mértékben férhettek

hozzá a szabadalmi bejelentésekhez?

A megkeresésben nem tettek említést a panaszos személyéről.

d) Az SZTNH elnöke 2013. szeptember 17-én küldött elektronikus levelében tájékoztatta a KIM-et, hogy a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara felügyeletét ellátó minőségében a fejleményektől függetlenül informálisan/formálisan kezdeményeznie kell az ottani belső etikai vizsgálatot. Feljegyzés formájában csatolta a panaszos egyesületének alapításáról és működési körülményeiről az eseményeket megelőzően készített elemzésének eredményét, melyet a panaszos – még az ügyet megelőző – augusztusi kijelentései, illetve az SZTNH elnökénél tett látogatását követően készített. A feljegyzés szerint a panaszos egyesületének működése a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara Etikai Szabályzatát több ponton is sértheti.

A feljegyzés 2013. szeptember 11-én kelt, abban az adatszerzéssel kapcsolatban semmilyen információ nem szerepel, arra először a 2013. szeptember 20-án kelt levelében reagált az SZTNH elnöke. Ebben kihangsúlyozta, hogy a hiba megtalálása nem jogosít fel senkit arra, hogy ezt kihasználva jogosulatlanul valamely informatikai rendszerbe behatoljon, onnan információkat töltsön le.

e) 2013. szeptember 19-én levélben fordult az SZTNH a Nemzeti Elektronikus Információbiztonsági Hatósághoz, értesítve a történetekről, illetve a Nemzeti Nyomozó Irodához, melyben feljelentést tett tiltott adatszerzés, információs rendszer vagy adat megsértése és személyes adattal visszaélés bűncselekmények miatt.

f) Ugyanezen a napon készült egy feljegyzés is, mely összefoglalta a hiba okát, illetve a megtett intézkedéseket. A fentiekhez képest e feljegyzésben szerepel az is, hogy az URL-be egy meghatározott formula beírásával volt előidézhető a hibás működés, ezt a címet pedig heteken keresztül való kísérletezéssel hozták létre, ilyen URL-cím ugyanis nem látható a hivatali honlapon lévő alkalmazásokban, a felhasználók számára nem hozzáférhető.

g) 2013. október 15-én elektronikus levélben tájékoztatta a KIM a panaszost, hogy a vizsgálat még folyamatban van.

h) Az Alkotmányvédelmi Hivatal 2013. december 21-én kelt összefoglaló jelentése tartalmazza, hogy miután az SZTNH a panaszostól értesült arról, hogy a kamara elnökéhez is fordult, az SZTNH elnöke a helyzet tisztázása érdekében azonnal megkereste őt. A kamara elnökétől 2013. október 3-án tájékoztatásul megkapta elektronikusán a panaszos egyesületétől származó 2013. szeptember 30-i levelet, amelyre 2013. október 4-én írásban válaszoltak a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara számára.

A jelentésben szerepel emellett az is, hogy az SZTNH az adott ügyben az egyéni felelősség megállapítása érdekében fegyelmi eljárások megindítását is indokoltnak és szükségesnek tartotta a belső vizsgálatok és a külső, felkért független szakértők véleménye alapján. Összesen négy kormánytisztviselő tekintetében indult el fegyelmi eljárás (akik közül három személy vezető). Fegyelmi büntetesként egy személy esetében vezetői munkakörből nem vezetői munkakörbe helyezés, három másik személy esetében megrovás büntetéséről döntött a fegyelmi tanács.

4) A **Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara** az alábbiakról tájékoztatott:

A panaszossal szemben két eljárás van folyamatban a kamara előtt.

a) Az elsőben 2013. október 14-i keltezésű a beadvány, amelyben egy külföldi székhelyű vállalat, illetve egy feltaláló fordult hozzájuk, képviselőjük egy ügyvédi iroda. A beadvány szerint a panaszos alapított egy egyesületet, aminek a vezető tisztségviselői mind tagjai a panaszos irodájának is. Az egyesület célul tűzte ki, hogy töröltet Magyarországon egy nemzetközi védjegyet, amit az említett vállalat birtokol, ezért a kamarához fordultak.

b) A másik eljárás az adatletöltések miatt indult, hivatalból. Az eljáró vizsgálóbiztos megbízását a kamara elnökétől kapta 2013. november 14-én. Megkereste a panaszost, illetve az SZTNH elnökét is. Arra a következtetésre jutott, hogy adathalászat volt a tevékenység, bizonyításnak elég lett volna egy ügy is, de ő eleve 5-öt csatolt, ami még mindig elfogadható lenne, azonban 884 ügy volt érintett. A panaszos azt mondta, hogy nem ő járt közjegyzőnél, nem is adott erre megbízást, azonban ez valószínűtlen.

A vizsgálóbiztos jelentése alapján a kamara elnöke fegyelmi eljárást indított a panaszossal szemben, mivel megítélése szerint a fegyelmi vétség alapos gyanúja állt fenn. A hivatalbóliságból fakadóan az ügyben más panaszos nem szerepel. A panaszost tájékoztatták arról, hogy ügyében Fegyelmi Bizottság jár el, amely a bizonyítékok begyűjtése után fogja megkeresni őt, illetve képviselőjét, és megküldi a keletkezett iratokat. Ekkor 15 napja lesz reagálni, majd kitűzik a szóbeli tárgyalás időpontját. A tájékoztatáshoz mellékeltek a vizsgálóbiztosi jelentést.

c) A panaszos panaszbeadványa kiegészítésében csatolta továbbá a nem nyilvános szabadalmi bejelentések miatt indult kamrai fegyelmi eljárás iratanyagát, illetve egyéb kamarai iratokat.

A 2013. november 14-én kelt vizsgálóbiztosi felkérés szerint a panaszossal szemben fegyelmi vétség merült fel, amelyről a kamara elnöke 2013. szeptember 30-án értesült, amikor a panaszos eljuttatta levelét hozzá, majd előzetes egyeztetés után találkozott is vele és dokumentumokat adott át számára. A panaszos a találkozó során átadta a számára az ő saját, nem nyilvános ügyének első oldalát és igénypontjait, továbbá egy másik, szintén nem nyilvános szabadalmi bejelentés díjfizetési beadványát, illetve a leírás első négy oldalát is, annak bizonyítására, hogy tényleg hozzáfért titkos szabadalmi dokumentumokhoz. Elmondta azt is, hogy az esetről tájékoztatta a KIM-et és e találkozót követően az SZTNH elnökével fog tárgyalni. Ezt követően az SZTNH elnöke tájékoztató levélben fordult a kamarához, melyben ugyan nem nevezte meg a panaszost, de utalt arra, hogy az adathalászat egy irodához köthető. A kamara elnöke a felkérésben kérte a vizsgálóbiztos, hogy vizsgálata terjedjen ki arra, hogy a panaszos birtokában lévő, illetve a KIM-nek átadott adatok továbbra is titokként vannak-e kezelve, hol és milyen körülmények között zajlott az adatok közjegyző előtti rögzítése, illetve tájékozódjon arról, hogy az SZTNH milyen összefüggést tud bizonyítani a panaszos, annak irodája, illetve egyesülete között. Ugyanezen a napon értesítette a panaszost is a vizsgálóbiztos kijelöléséről.

Az SZTNH elnökének 2013. október 4-én kelt levele tartalmazza a hivatal álláspontját az előző nap a kamarától kapott levélre, melyben elküldték számukra a panaszos szeptember 30-án kelt, a kamara elnökének címzett levelét. Eszerint az SZTNH az adatok nyilvánosságáról a KIM-től szerzett tudomást, amely nem közölte a bejelentő nevét.

A fentiekben már ismertetett tényeken kívül e levél tartalmazza azt is, hogy első alkalommal 2013 februárjában fordult elő, hogy valaki a felkínált alkalmazást megkerülve tekintett meg egy adott ügyvivői iroda által képviselt, megsemmisítési ügyet.

A bejelentők szabadalmazási esélyeivel kapcsolatban a korábban már ismertetett álláspontot tartalmazza ez a tájékoztató is, annyi kiegészítéssel, hogy a bejelentőknek káruk csak akkor keletkezhetnek, ha az uniós év leteltét követően, olyan országban tesznek bejelentést, amelynek szabadalmi törvénye nem rendelkezik türelmi időről.

A vizsgálóbiztos 2013. november 26-án fordult kérdéseivel a panaszoshoz. A kérdések nagyrészt arra irányultak, hogy honnan szerzett tudomást az adatok nyilvánosságra kerüléséről, honnan ismerte az URL-cím nem változó részét, illetve mit tett az adatok biztonsága, illetve annak érdekében, hogy a bejelentőket ne érhesse kár.

Ugyanezen a napon a vizsgálóbiztos megkereste az SZTNH elnökét is, kérdéseket téve fel többek között arról, hogy pontosan milyen adatokat érintett a hozzáférés, az adatok nyilvánossága mióta állt fenn, az hogyan vált lehetővé, illetve bizonyítható-e, hogy az URL-sor, amely révén megtörtént a hozzáférés soha nem volt hozzáférhető az SZTNH honlapján, továbbá az adathalászatra felhasznált URL-sor „lang=HU” része nem azt bizonyítja-e, hogy az az EPO felől küldött URL-sor alapján készült.

A panaszos 2013. december 2-án kelt levelében válaszolt a vizsgálóbiztosnak. Ebben kifejti, hogy őt is megilleti az ártatlanság védelme és a bizonyítási kötelezettség a kamarát, illetve a panaszost terheli. Betekintést kér a panaszba, illetve kiemeli, hogy az ügyben nem folytatott szabadalmi ügyvivői tevékenységet. Idézi az SZTNH gondozásában megjelent Iparjogvédelem című tankönyvet, mely szerint a bárki általi hozzáférésnek elegendő csupán a lehetősége. A fentiekben már leírtak szerint cáfolja, hogy az EPO említett felszólalási döntése analógiaként alkalmazható lenne az ügyben. Az URL-címet ő maga csak most ismerte meg, de kollégái elmondásuk szerint már 2012 óta használják, védjegyekkel összefüggésben. Kiemelte azt is, hogy az SZTNH közleménye nem szól arról, amit az érintetteknek küldött levelükben leírtak, vagyis hogy nincs megoldásuk azon bejelentők számára, akik bejelentésüket még a közzétételt megelőzően azért vonták vissza, mert titokban kívánták tartani annak tartalmát. A KIM felé közérdekű bejelentést tett, vagyis nem járt el ügyvivőként. Az adatokat célhoz kötötten, titkosan kezeli. Kérte egyszersmind a vizsgálóbiztos és a kamara elnökét, hogy vizsgálják meg, mennyire független a kamara eljárása, hiszen afelett az SZTNH elnöke gyakorol felügyeletet.

A vizsgálóbiztos 2013. december 5-i levelében annyit írt vissza a panaszosnak az URL-cím kapcsán, hogy a védjegykutatói példa nem alkalmas annak a bizonyítására, hogy a szabadalmak kapcsán is megjelent-e korábban a böngésző kereső sorában a teljes URL-cím. Ennek megfelelően továbbra sem kapott választ arra nézve, honnan lehetett tudni, hogy mi az az URL-cím, amely révén hozzáférhetőek voltak a dokumentumok.

Az SZTNH elnöke 2013. december 3-án kelt levelében válaszolt a vizsgálóbiztosnak. Álláspontja szerint már a vizsgálóbiztos megbízólevelében foglaltak is elegendőek a fegyelmi eljárás megalapozott megindításához, ugyanakkor tovább információkat is közölnek a feltett kérdéseknek megfelelően.

Ezek nagyrészt megegyeznek a fentebb is leírtakkal. Részletesebb tájékoztatást tartalmaz a levél ugyanakkor a hozzáférés módszeréről. Eszerint magát az URL-címet az adathalász kísérletezve állította össze. Az SZTNH honlapja felől is elérhető, e-iratbetekintés nevű alkalmazás használata közben, a címsorban a következő URL jelenik meg: <http://epub.hpo.hu/e-aktabetekintes/?lang=HU>. Ezt a címet nem lehet és soha nem is lehetett arra használni, hogy közzététel előtti dokumentumokat megtekintsenek. Az adathalász a következő struktúrájú címet használta: <http://epub.hpo.hu/e-aktabetekintes/index.html?lang=HU&service=ADATLAP&appId=P1300481>. Ez a cím leginkább arra az URL-címre hasonlít, amelyik az Európai Szabadalmi Hivatal Federated Register nevű alkalmazásában a HU országjelzésre kattintva látható, azzal a különbséggel, hogy ott az „e-aktabetekintes” címrészlet helyett az „e-kutatas” van, a szabadalmakhoz tartozó P betűs ügyszám helyett pedig a hatályosított európai szabadalmakat jelző E betűs ügyszám. Ez az alkalmazás a <https://register.epo.org/application?number=EP06008081&lng=en&tab=legal> címen érhető el.

Az SZTNH minden új bejelentést indító beadványt 2010. január 1-jét követően, majd 2011-ben minden hatósági tárgyú beadványra kiterjedően az iktatás után digitalizálja a benyújtott iratokat. Ez teszi lehetővé az e-iratbetekintést is. A szabadalmi leírások szövegében történő kutatás ugyancsak lehetetlen lenne digitalizálás és szövegfelismerővel kereshetővé tett dokumentumok nélkül.

A vizsgálóbiztos jelentése után a kamara elnöke 2013. december 12-én kelt levelében a kamara Fegyelmi Bizottsága elnökéhez fordult azzal a kéréssel, hogy vonja fegyelmi eljárás alá a panaszost a csatolt vizsgálóbiztosi jelentés alapján. Rögzítette továbbá, hogy ő maga 2013. szeptember 30-án szerzett tudomást az eljárás alapjául szolgáló cselekményről, amikor a panaszos átadta számára két, általa képviselt ügy iratait és jelezte, hogy a KIM-hez fordult.

A csatolt vizsgálóbiztosi jelentés szerint a hozzáférés során alkalmazott speciális keresést csak nagyon ritkán végeznek, ezért ez a lehetőség nem vált ismertté. A hivatali tűzfal naplójadatai egyértelműen arra utalnak, hogy a hozzáférésben és adatletöltésben csak egy iroda lehetett érintett. Az is kiderült, hogy az iroda már 2013. február 12-én alkalmazta a közvetlen URL-címes elérést, noha akkor még csak nyilvános ügyeknél.

A vizsgálóbiztos kiemelte, hogy az informatikai rendszer hibájának bizonyításához elég lett volna egy nem nyilvános szabadalmi dokumentum is, a közjegyzőnél azonban hármát rögzítettek, illetve a kamara elnökének még további kettőt mutattak be, ami már jóval több az elegendő és feltétlenül szükséges bizonyítási mennyiségnél, de talán még elfogadható lenne. A KIM-nek átadott dokumentumok azonban kb. 150 ügyet érintettek, az SZTNH adatai szerint pedig összesen 882 ügy iratait nézték meg.

A letöltést egy, az irodához köthető, illetve egy, az irodán kívüli számítógépről végezték. Arra vonatkozóan nincs bizonyíték, hogy a másik számítógép milyen kapcsolatban áll az érintett iroda vezetőjével (vagyis a panaszossal). Mindezek alapján a panaszos személyes felelősségének megállapítása az általa vezetett irodákban folytatott adathalászat kérdésében indokoltnak látszik.

Az eljáró fegyelmi tanács tagjainak kiválasztása még ebben a hónapban megtörtént, az érintetteket a Fegyelmi Tanács elnöke 2013. december 30-án kelt levelében kérte fel. Az egyik szabadalmi ügyvivőnek a Fegyelmi Tanács elnöke külön elektronikus levelet is küldött azzal, hogy ugyan ő már az első eljárásban is tagja a fegyelmi tanácsnak, azonban úgy gondolja, hogy mindez nem összeférhetetlen, sőt, számos előnye lehet annak, hogy átlátja az esetleges összefüggéseket a két ügy között. Az eljáró fegyelmi tanács elnöke ő maga lesz.

A panaszos 2014. január 16-án a kamarának küldött levelében kérte annak megjelölését, hogy pontosan milyen jogszabályi rendelkezések, illetve az Etikai Szabályzat mely pontjának megsértése alapján indult vele szemben az eljárás, illetve milyen – a szabadalmi ügyvivői tevékenységen kívüli – magatartásával csorbítja az ügyvivői kar tekintélyét.

Jelentésem lezárását követően értesültem arról, hogy 2014. február 25-én a fegyelmi eljárás lezárult. A fegyelmi tanács tudomásom szerint a panaszost kizárta a kamarából, a döntés megszövegezésére és a panaszosnak való megküldésére a jelentésem kiadásáig még nem került sor.

Az érintett alapvető jogok

- Az állam intézményvédelmi kötelezettsége: *„AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.”* [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]
- A tulajdonhoz való jog: *„Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”* [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés]
- A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog: *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”* [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés]

Alkalmazott jogszabályok

- a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Sztv.) – a szabadalmi ügyvivőkről szóló 1995. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Szüt.)
- az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról szóló 2004. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Eutv.)

A vizsgálat megállapításai

A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának hatáskörét az Ajbt. 18. §-a szabályozza. Jelen esetben elsőként azt kellett megvizsgálni, hogy a KIM, az SZTNH, illetve a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara eljárására, illetve a döntéseire kiterjed-e az Ajbt. hatálya.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdés a) pontja szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az SZTNH az Sztv. 115/D. § (1) bekezdése, illetve a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Ksztv.) 1. § (4) bekezdésének e) pontja szerint kormányhivatal, amely ugyanezen szakasz (2) bekezdésének f) pontja szerint központi államigazgatási szerv.

Az Sztv. 44. § (2) bekezdésének f) pontja szerint az SZTNH hatáskörébe tartozó szabadalmi ügy – többek között – a szabadalmi bejelentések és a szabadalmak nyilvántartása.

Az SZTNH döntései ellen az Sztv. 53/A. § (1) bekezdése értelmében nincs helye fellebbezésnek, újrafelvételi és felügyeleti eljárásnak, valamint az ügyészségről szóló törvény szerinti ügyészi felhívásnak, ugyanakkor azt is ki kell emelni, hogy ugyan a nyilvántartás vezetése hatósági tevékenység, az információbiztonság biztosítása eleve nem olyan tevékenység, amelyben valamilyen döntés születik, amellyel szemben aztán jogorvoslattal lehet élni. A panaszos a hiba észlelését követően a felügyeleti szervhez fordult, ezzel álláspontom szerint mindenképpen kimerítette a rendelkezésre álló lehetőségeket, így panasza e részének vizsgálatára fennáll a hatásköröm.

AZ SZTNH mint kormányhivatal a Ksztv. 70. § (1)-(2) bekezdései alapján a Kormány irányítása, és a miniszterelnök által kijelölt miniszter felügyelete alatt áll. A kormányhivatalokat felügyelő miniszterek kijelöléséről szóló 5/2010. (XII. 23.) ME rendelet 1. § d) pontja szerint az SZTNH felügyeletét a közigazgatási és igazságügyi miniszter látja el. A Ksztv. 1. § (2) bekezdésének d) pontja szerint a minisztérium központi államigazgatási szerv, a 32. § (1) bekezdése szerint a miniszter munkaszerve. Mindezek alapján megállapítható, hogy az Ajbt. már idézett 18. § (1) bekezdés a) pontja szerint a KIM eljárásának vizsgálatára szintén kiterjed a hatásköröm.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdés d) pontja alapján a kötelező tagság alapján működő köztestület az alapvető jogok biztosá által vizsgálható hatóságnak minősül.

A Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara a szabadalmi ügyvivőkről szóló 1995. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Szüt.) 28. § (1) bekezdése alapján köztestület, amely a 2. § (1) bekezdése alapján kötelező tagság alapján működik (szabadalmi ügyvivőként csak az működhet, aki tagja a Kamarának).

Az Ajbt. hivatkozott rendelkezése szerint, ha a kamara tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő alapvető jogait sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, lehetőségem van vizsgálatot indítani, feltéve, hogy az érintett kimerítette a közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket (ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát), vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Vagyis nem szükséges, hogy döntés szülessen az ügyben, vizsgálható önmagában az eljárás is, jelen vizsgálatomban pedig erre került sor. Egyebekben az eljáró fegyelmi tanács határozatával szemben a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz lehet fordulni keresettel, a Szüt. 24/G. §-a alapján, amely kizárja az alapvető jogok biztosának vizsgálati lehetőségét [18. § (3) bekezdés e) pont, illetve (7) bekezdés].

Mindezek alapján tehát fennáll a hatásköröm a fegyelmi eljárás vizsgálatára mindaddig, amíg keresetlevél benyújtására nem kerül sor, tudomásom szerint pedig a kamara még nem kézbesítette döntését.

A hatáskör szempontjából mindezeket túl figyelembe kell venni, hogy az ügyben tudomásom szerint több büntetőeljárás is folyamatban van, melyek során az eljárás tárgyát képezi annak megítélése, hogy történt-e bűncselekmény az adatok hozzáférhetővé válása, illetve a panaszos általi megismerése során. Az alapvető jogok biztosa nem nyomozóhatóság, annak megítélésénél, hogy egy cselekmény bűncselekmény-e, kötve van a kérdés megítélésére jogosult szervek döntéseihez. Ennek megfelelően vizsgálatom nem terjedt ki arra, hogy az egyes cselekmények valóban bűncselekményt valósítottak-e meg.

Jelen eljárásom nem terjedt ki továbbá a panaszos hivatalomnál tett közérdekű bejelentésének vizsgálatára, mely speciális (az általános panaszeljárástól eltérő) eljárás tárgyát képezi.

Az alkotmányos alapjogok és alapelvek tekintetében

a) Az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában már vizsgálta a szabadalmak alapjogi vonatkozásait.

Az 1338/B/1992. számú, a szabadalom alkotmányos tulajdonjogi vonatkozásaival foglalkozó határozatában kiemelte, hogy a szabadalom intézményének elméleti megalapozására számtalan elmélet ismert (pl. tulajdoni elmélet, jutalomelmélet, ösztönzési elmélet stb.), az Alkotmánybíróságnak ugyanakkor nem feladata, hogy az elméleteket értékelje, a tudományos vitákban állást foglaljon. Megállapította azonban, hogy az akkori Alkotmány és az alkotmányos jogrendszer ettől függetlenül is megfelelő védelemben részesítette az Alkotmányban meg nem jelenő, egyéb nevesített jogokat is, a vagyoni jogok alkotmányos védelme az Alkotmánynak a tulajdonjogot oltalmazó rendelkezéseiből következett. A Ptk. a szellemi alkotásokat a személyek polgári jogi védelme körében szabályozza, a szabadalmi oltalom a feltaláló személyhez fűződő joga, mely forgalomképtelen és elvileg időbeli korlátok nélkül érvényesíthető, ugyanakkor a feltalálót, illetőleg a szabadalmast a szabadalmi oltalom alapján megillető vagyoni jogok időben korlátozottak és forgalomképesek. A határozat ugyan nem állapította meg a vizsgált szabályozás alkotmányellenességét, azonban jelentősége nem is ebben, hanem abban rejlik, hogy ha röviden is, de utal rá, hogy a szabadalom vagyoni jog, amely alkotmányos védelem alatt áll.

A 17/1992. (III. 30.) AB határozat szintén kimondta, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem kiterjed a polgári jogilag nem tulajdonnak minősülő vagyoni értékű jogokra is.

A 188/B/2000. AB határozat már részletesebben vizsgálta a tulajdonjogi vonatkozásokat. E határozatában utalt az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi tulajdonfogalomra is, mely szerint az alapjogi tulajdonvédelem a polgári jog szerinti, dolgokon fennálló tulajdonjogon és vagyoni értékű jogokon túl kiterjed a tulajdon szerepét átvevő, továbbá az azt biztosító vagyoni jogokra, valamint közjogi alapú jogosítványokra is, vagyis az alkotmányjogi és a polgári jogi tulajdonfogalom tartalma nem feltétlenül esik egybe [64/1993. (XII. 22.) AB határozat]. Hivatkozott a 37/1994. (VI. 24.) AB határozatra is, amely rámutatott, hogy a már megszerzett, továbbá szerzési jogcímen alapuló tulajdon alkotmányos védelme teljes, azt az állam csak a kisajátításra vonatkozó alkotmányjogi rendelkezések alapján vonhatja el. E határozat nem csak a már megszerzett tulajdont részesíti alkotmányos védelemben, hanem a kétségtelen szerzési jogcímen alapulót is.

Ez utóbbi azonban csak akkor áll fenn a 893/B/1994. AB határozat szerint, ha a tulajdonszerzés jogcíme nem vitatható, a tulajdonszerzés és annak terjedelme is kétséget kizáróan garantált. Vagyis mindaddig, amíg a jogcím hatósági, vagy bírósági eljárásban vitatható, az adott vagyontárgyra az alkotmányos tulajdonvédelem nem vonatkozik. Az említett 188/B/2000. AB határozat pedig mindezt alapul véve kimondta, hogy az eljárási oltalommal keletkező vagyoni jog jogalkalmazói döntésen alapul, így az alkotmányos tulajdonvédelem csak akkor terjed ki rá, ha azt már jogerős bírósági (hatósági) határozat megállapította. Az ezt megelőző kutatásokra, fejlesztésekre, beruházásokra ezért a tulajdon alkotmányos védelme nem vonatkozik. A tulajdonvédelem alapjogi oldala mellett jelentkezik annak intézményvédelmi oldala, amely nem a jogalanyokat jogosítja, hanem az államra ró kötelezettségeket.

Eszerint a tulajdonvédelem biztosítása állami kötelezettség, melynek tartalmát például a 481/B/1999. AB határozat is részletezte. Eszerint a tulajdonhoz való jog alapjogi jellege nem a tényleges tulajdonszerzést, a tulajdonhoz jutás jogát, a tulajdon értékcsökkenéstől mentes és végleges megtartását garantálja, hanem az állam számára ír elő kétirányú kötelezettséget. Egyfelől köteles tartózkodni a tulajdonosi szférába való behatolástól, másfelől köteles megteremteni azt a jogi környezetet, azt az intézményi garanciarendszert, amely a tulajdonhoz való jogot diszkrimináció nélkül működőképesé teszi. A jogi intézményrendszer garanciarendszerének kialakítása sokrétű és összetett feladat, eszközei széles skálán mozognak. A polgári jog klasszikus szabályain túl idetartoznak az alkotmányjogi és közjogi normák, a gazdasági és társasági jog speciális rendelkezései, illetve végső eszközként a büntetőjog is.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a szabadalmi bejelentések tekintetében az állam alkotmányos tulajdonvédelemből fakadó intézményvédelmi kötelezettsége körébe tartozik, hogy biztosítsa a szabadalom megszerezhetőségének kereteit, lehetőségét, mind jogszabályi, mind pedig tényleges jogalkalmazói szinten.

b) A közigazgatási eljárások tisztességességének követelményét az Alkotmány nem nevesítette, az alatt a tulajdonképpeni tisztességes eljárást és összetevőit, másrészt pedig a közigazgatási eljárás tisztességességét értette. E körben kimondta, hogy az alanyi jogok érvényesítésére szolgáló eljárási garanciák a jogbiztonság alkotmányos követelményéből erednek, de szoros kapcsolatban állnak a jogegyenlőséggel, a törvény előtti egyenlőséggel is. A megfelelő eljárási garanciák nélkül működő eljárásban ugyanis a jogbiztonság az, ami sérelmet szenved. [75/1995. (XI. 21.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság a 60/2009. (V. 28.) AB-határozatban a közigazgatási eljárással szemben elvárásként fogalmazta meg, hogy a hatóság eljárása során a tisztességes eljáráshoz való jognak mint alapvető követelménynek maradéktalanul eleget tudjon tenni. Ki kell emelni, hogy tisztességes közigazgatási eljáráshoz való jog alatt olyan közigazgatási alapelveket kell érteni, amelyek az eljárási jog vonatkozásában fogalmaznak meg bizonyos követelményeket, és nem csupán azt biztosítják, hogy a végrehajtó hatalom a jog alá rendelten működjön, hanem azt is, hogy kiszámíthatóan, hatékonyan és tisztességesen járjon el. Ilyen követelmény különösen a meghallgatáshoz való jog, az ésszerű időtartam, az indokolási kötelezettség, valamint a jogilag korlátozott mérlegelési jogkör.

Az Alkotmánybíróság 2/2000 (II. 25.) AB-határozatában kifejtette, hogy a közigazgatás hatósági tevékenysége a jog által védett közérdek, valamely közösség jogainak, jogos érdekeinek védelme, a közrend, közbiztonság védelme, az egyes ember életének, testi épségének, biztonságának, jogainak védelme érdekében alkotott jogszabályok érvényesítését szolgálja. Abban az esetben, ha a határozat törvénytört, nemcsak a jogorvoslati kérelem benyújtására jogosult ügyfél jogai szenvedhetnek sérelmet, hanem sérül a jog által védett közérdek is. Ezért a közigazgatási döntésekkel kapcsolatosan a jogbiztonsághoz hasonlóan alkotmányos követelményként fogalmazódik meg a törvény alá rendeltség, a törvényesség követelménye. A közigazgatási jogalkalmazás során hozott határozatok tekintetében az eljárásjog intézményrendszerének a jogállamiságból fakadó mindkét követelmény, a közigazgatási határozatok törvényessége és a jogbiztonság követelményének érvényesülését egyaránt biztosítani kell.

A 10/2001. (IV. 12.) AB határozat alapján pedig az is megállapítható, hogy a közigazgatási eljárásban is érvényesülnie kell a tisztességes eljárás egyes legalapvetőbb garanciáinak, például a hatóság nem lehet a saját maga ügyfele, és e két szerepet el kell választani egymástól.

Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jogállamiság követelményével teljesen ellentétes az az eljárási rend, amelyben a hatóság a felek képviselője mellett a közigazgatási hatóság szerepét is betölti.

Az Alaptörvény hatályba lépésével immár önálló jogként, önálló követelményként is megjelent a hatósági eljárások tisztességességének követelménye, mely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék, a hatóságok pedig törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

Ugyanakkor a korábbi, fent hivatkozott döntésekben megállapított követelmények továbbra is irányadóak, ahogyan azt a 14/2013. (VI. 17.) AB határozat is kimondta.

Mindezekon túl, fontos követelményként rögzítette az Alkotmánybíróság – ugyan a bíróságok eljárásával összefüggésben – a pártatlan eljárást, illetve annak megfelelő látszatát is. E követelmény elsősorban büntetőeljárásokkal összefüggésben jelent meg, de megtalálható egy választottbíróági eljárással szembeni alkotmányjogi panasz vizsgálatánál (388/D/1999. AB határozat), vagy éppen a Pp. kizárási szabályait vizsgáló döntésnél (1246/D/2007.) is. A követelmény egyrészt magában foglalja a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárást, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelményt is, mely szerint el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlanságával szemben. A pártatlanság kérdését objektív és szubjektív nézőpontból egyaránt vizsgálni kell, a bíróság tagjainak előítéletektől mentesnek kell lenniük, továbbá vizsgálandó az is, hogy – objektív nézőpontból – megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata. (ld. pl. a fenti döntéseken túl a 607/D/2003. AB határozat, szintén a Pp. kizárási szabályairól, illetve a 167/B/1995. AB határozat a közjegyzői fegyelmi bíróságokra vonatkozó szabályokról)

A már leírtaknak megfelelően, az Alkotmánybíróság tisztességes (bíróági) eljárással kapcsolatos gyakorlatának csak egy része hivatkozható hatósági ügyekben, figyelemmel kell lenni arra, hogy a korábban megállapított követelmények egy része speciálisan a büntetőeljárásokra vonatkozott, melyek során azonban abszolút követelmények és tilalmak alkalmazandóak, a büntetőeljárás ultima ratio (végső eszköz) jellegéből fakadóan. Megállapítható ugyanakkor az is, hogy a tisztességesség objektív látszatának követelményét az Alkotmánybíróság alkalmazta más (polgári peres, fegyelmi stb.) bíróági eljárásokra is, illetve az Alaptörvény hivatkozott XXIV. cikke külön is nevesíti a részrehajlás nélküli eljárás fontosságát, melynek tartalmát illetően álláspontom szerint egyértelműen hivatkozható a fenti alkotmánybíróági gyakorlat.

Az ügy érdeme tekintetében

A panaszban foglaltak alapján annak megítélése érdekében, hogy történt-e valamilyen, alapvető joggal összefüggő visszásság, az alábbi kérdéseket vizsgál(hat)tam:

- az SZTNH megfelelően védte-e a nem nyilvános szabadalmi bejelentéseket;
- az SZTNH azt követően, hogy értesült a hibáról, milyen intézkedéseket tett;
- a KIM milyen eljárást folytatott a panaszos beadványa nyomán, ennek során milyen jogviszonyba került a panaszossal és abból milyen jogok és kötelezettségek származtak;
- a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara eljárása megfelelt-e a tisztességes hatósági eljárás követelményének.

a) Az Sztv. szerint a szabadalmi bejelentést legkésőbb a legkorábbi elsőbbség napjától számított tizennyolc hónap elteltével közzé kell tenni. A szabadalmi bejelentés közzétételéig csak a bejelentő, a képviselő, a szakértő, illetve a szakvélemény adására felkért szerv, valamint – ha ez törvényben meghatározott feladataik ellátásához szükséges – a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság tekintheti meg az iratokat. A feltaláló az iratokat megtekintheti akkor is, ha nem ő az igényjogosult. A közzétételt követően a szabadalmi bejelentés iratait főszabály szerint bárki megtekintheti. A közzétételig terjedő időszakban vizsgálják meg a bejelentést alakilag, illetve végzik el az újdonságkutatást. [53. §, 57. §, 65. §, 68. §, 69. §, 70. §, 74., §, 75. §, 77. §]

Szabadalom csak olyan találmányra adható, amely újdonság, vagyis nem tartozik a technika állásához. A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált. Az elsőbbséget megalapozó nap általában a szabadalmi bejelentés napja (bejelentési elsőbbség), az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezmény által meghatározott esetben a külföldi bejelentés napja (uniós elsőbbség), illetve a bejelentő azonos tárgykörű korábbi, folyamatban lévő, közzé még nem tett szabadalmi bejelentésének tizenkét hónapnál nem korábbi bejelentési napja, ha azzal kapcsolatban más elsőbbséget nem érvényesítettek (belső elsőbbség). (2. §, 61. §)

Az egyes elsőbbségek időpontja ugyanakkor nem feltétlenül esik egybe, sőt, nem is feltétlenül a bejelentés napjával kezdődnek, egyes esetekben akár a későbbi bejelentést is első bejelentésnek lehet tekinteni, illetve az elsőbbségi jog eleve csak azonos találmányok esetén áll fenn¹, vagyis szélsőséges esetben, az eredeti bejelentés adatait felhasználva, azokat módosítva is vissza lehet élni a megismert adatokkal.

A törvény indokolása is kiemeli, hogy ugyan a bejelentést követően még ideiglenes oltalom sem áll fenn, ugyanakkor a jogosultnak fontos érdeke, hogy a találmány idő előtt ne jusson nyilvánosságra, mivel az meghiúsítja a hatékony hazai és külföldi jogvédelem biztosítását, mindez pedig indokolja a nyilvánosság széles körű korlátozását e körben.

A nem nyilvános szabadalmi bejelentések nyilvánosságát illetően alapvetően nincsen vita a panaszos és az SZTNH között tekintetben, hogy valóban fennállt egy információbiztonsági hiba, több mint egy éven keresztül, ugyanis a 2012-ben bevezetett TMview alkalmazásból hiányzott egy megismertelt publicitásellenőrzés, így a rendszer gyakorlatilag nemcsak az arra jogosultak (az európai uniós társszervek), hanem elvileg bárki számára hozzáférhetővé tette a szabadalmi bejelentés teljes iratanyagát.

Az SZTNH e körben többször is kiemelte, hogy ez a bárki általi hozzáférhetőség csak elvi szintű, ugyanis az elérési út maga nem volt széles körben ismert, magának a hivatalnak a honlapján nem is volt feltüntetve. Álláspontjuk szerint ténylegesen tehát csak olyan személy férhetett hozzá ilyen úton a dokumentumokhoz, aki tudott arról, hogy egy speciális alkalmazás révén, egy meghatározott URL segítségével is van lehetőség az elérhetőségre.

Nem elvitatva ennek ténytudását, ki kell emelnem, hogy a TMview alkalmazás széles körben ismert, számos ország alkalmazza, elsődlegesen védjegyek terén, de egyre inkább alkalmazott a szabadalmak keresésére is. Önmagában pedig az, hogy ennek elérhetősége keresést, illetve iparjogvédelmi jártasságot is igényel, még nem akadályozza annak, hogy a megismerésre nem jogosult személyek is hozzáférjenek nem nyilvános adatokhoz. Másként megfogalmazva, mindez önmagában nem jelent elégséges garanciát arra, hogy kizárólag a megfelelő jogosultsággal rendelkezők ismerjék meg ezeket az iratokat, sem pedig arra, hogy ebből fakadóan a bejelentőket ne érje hátrány.

Az alapjogi tulajdonvédelem tartalmát illetően a fentiekben ismertettem, hogy annak intézményvédelmi oldala megköveteli az államtól (és így azon keresztül a közigazgatási jogalkalmazótól), hogy teremtsen meg egyrészt a tulajdonvédelem jogszabályi feltételeit, másrészt az intézményvédelem körébe tartozik az is, hogy e keretek ténylegesen érvényesüljenek is. Álláspontom szerint az államnak már az eljárás ezen szakaszában biztosítani kell a szabadalom megszerzhetőségének objektív kereteit, a jogalkalmazás nem követhet el olyan mulasztást, ami érdemben akadályozza az alkotmányos tulajdon későbbi megszerzését. Hangsúlyozom, hogy ez a kérdés objektív intézményvédelmi oldala, vagyis ebből még nem keletkezik alanyi joga a bejelentőnek arra, hogy meg is szerezze a szabadalmat. Az objektív intézményvédelem szempontjából mindezek túl nem releváns körülmény az, hogy az adatok bárki által hozzáférhetőnek minősültek-e e hiba révén, az, hogy ezt hogyan ítéli meg a nemzeti jog, a joggyakorlat, vagy akár az európai jog, önmagában elegendő az, hogy fennállt mindennek a lehetősége.

Mindezek alapján megállapítom, hogy az SZTNH azzal, hogy nem biztosította megfelelően a nem nyilvános bejelentések védelmét, nem tett eleget az alkotmányos tulajdonhoz való jog objektív intézményvédelmi követelményeinek.

Az intézményvédelemről független kérdés annak megítélése, hogy a hiba révén ténylegesen érte-e kár a bejelentőket, mindez a bíróságok hatáskörébe tartozik. Az érintettek ezért polgári peres eljárást kezdeményezhetnek az Alaptörvény XXIV. cikk (2) bekezdése alapján, mely kimondja, hogy

---

¹ ld. pl. Kacsuk Zsófia: Az európai elsőbbségi jog elemzése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatának tükrében – avagy hogyan igényeljük a serpenyő elsőbbségét műanyag pohárra? In: Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 3. (113.) évf., 6. szám, 2008. december, illetve <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200812-pdf/03-kacsuk.pdf>

mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére, illetve a Ptk. államigazgatási jogkörben okozott kár megtérítését szabályozó rendelkezései szerint.

Megjegyzem, hogy önmagában a panaszos cselekményének az indítéka – legyen az akár jó-, akár rosszsziszemű – nem befolyásolja a hatóság intézményvédelmi felelősségét.

Azt is ki kell emelni ugyanakkor, hogy az SZTNH akkor, amikor értesült a biztonsági résről, megtette a szükséges intézkedéseket: megtekintette a KIM birtokában lévő iratokat, még azon a napon, amelyiken elolvasták a megkeresést, majd felfüggesztették a program alkalmazását, az illetékes szervek felé bejelentést tettek, illetve értesítették az érintetteket, a későbbiek során pedig sor került a hibáért felelős munkatársak felelősségre vonására is.

A panaszos azt is kifogásolta, hogy az SZTNH nem tájékoztatta a problémáról a nagynyilvánosságot. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy az érintett bejelentők mindegyikének tájékoztatása megtörtént, illetve bizonytalan, hogy a megindult büntetőeljárás érdekeinek a nyilvánosság előtti bejelentés megfelelt volna-e. *Minderre tekintettel, e körben tehát visszásságot nem tártam fel.*

Végezetül a panasz azon része tekintetében, mely szerint a potenciális nyilvánosság akadályos lehet annak, hogy a bejelentéseket a későbbiekben államtitokká (nemzeti minősített adattá) minősítsenek, kiemelem, hogy alapjogi szempontból nem értelmezhető az adatok minősítéséhez fűződő államérv, az állam nem rendelkezik alapjogokkal. Úgy is megfogalmazható mindez, hogy az állam a saját maga által elkövetett hibáinak maga viseli a következményeit, mely alól nincs mentessége.

b) A KIM eljárását tekintve fontos kiemelni, hogy a panaszos bejelentése álláspontom szerint az Eutv. 2013. december 31-ig hatályban lévő, közérdekű bejelentésekre vonatkozó rendelkezései hatálya alá tartozik.

A törvény 141. § (3) bekezdése határozza meg a közérdekű bejelentés fogalmát, eszerint az olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása, illetőleg megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja, továbbá a közérdekű bejelentés javaslatot is tartalmazhat. E definíciónak a panaszos beadványa megfelel.

A Legfelsőbb Bíróság BH2010. 106 számú eseti döntése is megerősíti ezt, amely a közérdekű bejelentés lényegét abban ragadja meg, hogy az „valamely harmadik fél által elkövetett jogszabálysértésre tekintettel – amely nem feltétlenül a bejelentőnek okozott jogsérelmet – a harmadik fél elleni eljárás lefolytatását célozza. Ez az eljárás azonban nem a bejelentő (vagy más) jogsérelmének reparálására irányul (a jogsérelem léte nem is feltétel), csak a ’köz érdekében’ alkalmazott szankciók, jogkövetkezmények (tipikusan bírság kiszabása) megállapítására irányuló hivatalból induló eljárás kezdeményezését jelenti, amely a jogsérelmet – ha van egyáltalán – legfeljebb közvetve, áttételesen (és részben) orvosolhatja.”

A panaszos az SZTNH felügyeletét ellátó miniszterhez fordult, annak eljárását kezdeményezve egy olyan probléma miatt, ami a találmányok szabadalmi oltalmát megszerezni kívánó, a hivatalnál az érintett több mint egy éves időszakban bejelentést tett személyek jogait és érdekeit alapvetően befolyásolja. Tekintettel pedig arra, hogy a bejelentés tehát az Eutv. rendelkezései hatálya alá tartozik, alkalmazni kell(ett volna) rá az abban meghatározott eljárási rendelkezéseket.

A 141. § (1) bekezdés értelmében a közérdekű bejelentéseket az állami és helyi önkormányzati szervek az Eutv. szerint kötelesek elintézni. Közérdekű bejelentéssel bárki – szóban, írásban vagy elektronikus úton – fordulhat a tárgykörben eljárásra jogosult szervhez, ha pedig nem a megfelelő szervhez fordultak, a bejelentést nyolc napon belül át kell tenni az eljárásra jogosult szervhez. Erről a bejelentőt egyidejűleg értesíteni kell. [141. § (4)-(5) bekezdés] A 142. § (1) bekezdése értelmében a közérdekű bejelentést a beérkezéstől számított harminc napon belül kell elbírálni. A (2) bekezdés szerint, ha az elbírálást megalapozó vizsgálat előreláthatólag harminc napnál hosszabb ideig tart, erről a panaszost (bejelentőt) a panasz (bejelentés) beérkezésétől számított tizenöt napon belül – az elintézés várható időpontjának egyidejű közlésével – tájékoztatni kell.

Az eljárásra jogosult szerv a közérdekű bejelentőt meghallgathatja, ha azt a panasz, illetőleg bejelentés tartalma szükségessé teszi. A vizsgálat befejezésekor pedig a megtett intézkedésről vagy annak mellőzéséről – az indokok megjelölésével – köteles a bejelentőt írásban vagy elektronikus úton haladéktalanul értesíteni. Az írásbeli értesítés mellőzhető, ha az elintézésről a jelen lévő panaszost, illetőleg bejelentőt szóban tájékoztatták, és a tájékoztatást tudomásul vette. [141. § (3)-(5) bekezdés]

A rendelkezésre álló dokumentumok szerint minderre nem került sor, az átadott iratsomagban arra vonatkozóan ugyan találtam elektronikus levelet, hogy a vizsgálat még nem ért véget és erről tájékoztatták a panaszost, azonban sem az eljárás várható befejezésének időpontjára vonatkozó tájékoztatást, sem pedig annak befejezéséről szóló értesítést nem találtam és a panaszos állítása szerint nem is kapott ilyet.

A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog magában foglalja a panaszok és a közérdekű bejelentések tisztességes intézésének követelményét is, így e tekintetben is irányadó, hogy azokat a törvényes határidőn belül elintézni és a született döntést meg kell indokolni. *Ugyan a KIM a 2013. szeptember 11-i bejelentés megtételét követően rövid időn belül, szeptember 13-án az SZTNH-hoz fordult és folyamatosan nyomon követte annak eljárását, vagyis megtett mindent a hiba mielőbbi feltárása és kijavítása érdekében, a fenti rendelkezéseknek a bejelentő irányában nem tett eleget, ezzel pedig a panaszos tisztességes hatósági eljáráshoz való jogával összefüggő visszásságot okozott.*

A panaszos sérelmezte egyszersmind azt is, hogy személyét a KIM felfedte az SZTNH előtt.

Az Eutv. 143. §-a kimondja, hogy a bejelentőt nem érheti hátrány a közérdekű bejelentés megtétele miatt. A panaszos, illetőleg a közérdekű bejelentést tevő személyes adatai csak a bejelentés alapján kezdeményezett eljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező szerv részére adhatóak át, amennyiben e szerv annak kezelésére törvény alapján jogosult, vagy az adatai továbbításához a bejelentő egyértelműen hozzájárult. A bejelentő adatai egyértelmű hozzájárulása nélkül nem hozhatók nyilvánosságra. Ha nyilvánvalóvá vált, hogy a bejelentő rosszhiszeműen járt el, és ezzel bűncselekményt vagy szabálysértést követetett el; másnak kárt vagy egyéb jogsérelmet okozott, adatai az eljárás kezdeményezésére, illetőleg lefolytatására jogosult szerv vagy személy részére átadhatóak.

Az iratokat áttekintve nem található arra vonatkozó bizonyíték, hogy az SZTNH a KIM-től értesült a panaszos személyéről. Az egyértelmű, hogy 2013. szeptember 13-án a megkeresésben nem fedték fel a kilétét és az SZTNH munkatársainak szeptember 16-i látogatása kapcsán sem merült fel az, hogy megnevezték volna őt. Az SZTNH a részemre küldött tájékoztatása szerint a KIM októberben nevezte meg a panaszost, azonban addigra már maguk is beazonosították, egyrészt mert a belső elemzések egyértelműen hozzá vezettek (az egyik érintett IP-cím köthető volt hozzá), másrészt ő is felfedte önmagát, amikor a kérésére szeptember 30-án fogadta őt a hivatal elnöke. Az SZTNH elnökének elektronikus levele, amelyet szeptember 17-én küldött el a KIM-nek viszont már arról tanúskodik, hogy tisztában van azzal, ki az érintett bejelentő. Mindezeket figyelembe véve is annyi mondható csak el, hogy ombudsmani eszközökkel nem deríthető fel, pontosan mikortól és milyen forrásból értesült az SZTNH a bejelentő személyéről, az nem ellenőrizhető, hogy szóban elhangzott-e a neve, de a hozzá köthető IP-cím miatt a tájékoztatás nélkül is nagyon rövid idő alatt kideríthető volt ez az adat. *Minderre tekintettel e körben visszásságot nem állapítottam meg.*

c) A Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara fegyelmi eljárásait tekintve az alábbiakat állapítottam meg. Elsőként le kell szögezni, hogy az első fegyelmi eljárás nincs közvetlen összefüggésben a jelenlegi panaszeljárással. Másodsorban ismételtül utalok rá, hogy a fegyelmi eljárást tekintve vizsgálatom arra terjedt ki, hogy az eljárás során biztosítottak-e a tisztességes hatósági eljárás alkotmányos jogából fakadó követelmények.

A szabadalmi ügyvivők fegyelmi felelősségére vonatkozó rendelkezéseket a Szüt. 22-25. §-ai rendezik. E rendelkezések állapítják meg, hogy milyen ügyvivői tevékenység, illetve azon kívüli, vétkes magatartás minősül fegyelmi vétségnek és annak megállapítására ki és milyen eljárásban jogosult. Jelen ügyben tehát ezen eljárási rendelkezéseknek való megfelelést vizsgálom, alapjogi szempontból. Ennek megítéléséhez szükséges a Szüt. vonatkozó rendelkezéseinek áttekintése.

A fegyelmi vétséget elkövető szabadalmi ügyvivővel szemben megrovás, szigorú megrovás, pénzbírság, illetve a Kamarából való kizárás fegyelmi büntetések szabhatóak ki. A Kamarából való kizárás büntetést kizárólag akkor lehet kiszabni, ha előtte tárgyalást tartottak, vagyis biztosított volt az érintett szabadalmi ügyvivő személyes meghallgatása.

Fegyelmi ügyekben a Kamara fegyelmi bizottsága – mely a Kamara szerve – háromtagú tanácsban (fegyelmi tanács) jár el. A Szüt. objektív, vagyis mérlegelést nem tűrő kizárási okként nevesíti, hogy a fegyelmi tanács elnökeként és tagjaként nem járhat el:

- aki az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő képviselője és volt képviselője, valamint hozzátartozója;
- aki a panaszt előterjesztette, valamint annak képviselője és volt képviselője, továbbá hozzátartozója;
- a Kamara elnöke;
- akinek a tanúkenti meghallgatása az eljárásban szükségessé válhat;
- aki ellen fegyelmi vagy büntetőeljárás van folyamatban, ennek jogerős befejezéséig.

Szubjektív kizárási ok pedig az elfogultság esete, vagyis szintén nem járhat el, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

Az érintett köteles a rá vonatkozó kizárási okot a Kamara elnökének haladéktalanul bejelenteni, ha pedig az elfogulatlanság kétséges, akkor pedig az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő elfogultsági kifogást terjeszthet elő. A kizáró okról a fegyelmi bizottság elnöke határoz. Ha a fegyelmi tanács határozatképtelenné vált, a fegyelmi bizottság elnöke új fegyelmi tanácsot jelöl ki. Ha pedig a fegyelmi bizottság elnöke kizárási ok vagy akadályoztatás miatt nem tud eljárni, helyette a fegyelmi bizottság korban legidősebb tagja jár el. A Kamara elnökére szintén e kizárási okok az irányadóak, az ő kizárása esetén az alelnök jár el.

A fegyelmi tanács elnöke és tagjai a fegyelmi eljárás intézése során függetlenek, kizárólag a törvénynek vannak alárendelve, és döntéseikkel kapcsolatban nem befolyásolhatók és nem utasíthatók.

A kizárási rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni a vizsgálóbiztosra is, azzal, hogy a kizáró okot, illetve az elfogultsági kifogást a Kamara elnökénél kell bejelenteni, illetve előterjeszteni, aki dönt a kizáró okról, illetve az elfogultsági kifogásról, illetve szükség esetén új vizsgálóbiztost rendel ki.

Magát a fegyelmi eljárást a szabadalmi ügyvivővel szemben fegyelmi vétség alapos gyanúja esetén lehet megindítani, a döntést a Kamara elnöke hozza meg. Szükség esetén az ügy előzetes kivizsgálására a fegyelmi bizottság tagjai és póttagjai közül vizsgálóbiztost rendel ki, az előzetes vizsgálat elrendeléséről pedig haladéktalanul tájékoztatja az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivőt, és közli vele az eljárás okát.

A vizsgálóbiztos köteles a tényállás megállapításához szükséges körülményeket tisztázni és az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő javára és terhére szóló bizonyítékokat beszerezni. Ennek érdekében nyilatkoztatnia kell az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivőt, meghallgathatja a panasz előterjesztőjét és a tanúkat, szakértő közreműködését veheti igénybe, az ügy iratait a szabadalmi ügyvivőtől bekérheti, és egyéb bizonyítást végezhet. Az eljárási cselekményről jegyzőkönyvet kell készíteni. A vizsgálat eredményéről jelentést készít a Kamara elnöke részére, amelyhez csatolni kell az iratokat. Magát az előzetes vizsgálatot három hónap alatt be kell fejezni, de ezt a határidőt a Kamara elnöke indokolt esetben, egy ízben további három hónappal meghosszabbíthatja. Az előzetes vizsgálat során az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivőt ugyanazok a jogok illetik meg, mint a fegyelmi eljárásban.

Ezen előzetes szakasz lezárultát követően, ha a Kamara elnöke a tudomására jutott tények, illetve a vizsgálóbiztos jelentése alapján úgy ítéli meg, hogy fegyelmi vétség alapos gyanúja áll fenn, a szabadalmi ügyvivő ellen a fegyelmi eljárást határozattal megindítja, egyidejűleg az iratokat megküldi a fegyelmi bizottság elnökének, és haladéktalanul értesíti az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivőt és a panasz előterjesztőjét.

A fegyelmi eljárás elrendelését követően a fegyelmi bizottság elnöke kijelöli az eljáró fegyelmi tanács elnökét és tagjait. Az ügyben eljáró vizsgálóbiztos nem lehet a fegyelmi tanács elnöke vagy tagja.

A fegyelmi tanács elnöke az előzetes vizsgálat iratainak beérkezését követően a következő intézkedéseket teheti:

- a vizsgálat kiegészítését rendeli el, és az iratokat visszaküldi a vizsgálóbiztosnak;
- határozat hozatalát kezdeményezi tárgyalás mellőzésével; vagy
- kitűzi a tárgyalást.

Ha az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő a tárgyalás mellőzésével hozott, fegyelmi büntetést kiszabó határozat kézbesítésétől számított tizenöt napon belül tárgyalás tartását kéri, a fegyelmi büntetést kiszabó határozat a hatályát veszti, és a fegyelmi tanács elnöke tárgyalást tűz ki. Ha tárgyalást tartanak, arra meg kell idézni az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivőt és képviselőjét.

Az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő, a képviselője és a Kamara elnöke az eljárás bármely szakában az eljárásra, valamint a bizonyítékokra nyilatkozatot tehet, az iratokba betekinthez, azokról másolatot kérhet, a tanúhoz, a szakértőhöz kérdést intézhet, és bizonyítási indítványt terjeszthet elő. A tárgyalás nyilvános, azonban a fegyelmi tanács a nyilvánosságot az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő vagy képviselője kérelmére a tárgyalás bármely szakában kizárhatja, illetve hivatalból kizárja a nyilvánosságot, ha szabadalmi ügyvivői titok vagy a személyiségi jogok védelme érdekében szükséges. Maga a tanácskozás és a szavazás zárt ülésen történik. A döntést szótöbbséggel hozzák meg.

A fegyelmi tanács a határozatában az eljárást megszüntetheti, a szabadalmi ügyvivő vétkességének megállapítása mellett mellőzheti a fegyelmi büntetés kiszabását, vagy pedig megállapítja az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő vétkességét, és büntetést szab ki.

Ha a fegyelmi vétség – súlyára és természetére tekintettel – a Kamarából való kizárás fegyelmi büntetését vonhatja maga után, a fegyelmi tanács az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő tevékenységének gyakorlását határozattal felfüggesztheti, melynek időtartama három hónap, és egy ízben, legfeljebb három hónappal meghosszabbítható. A döntés ellen a szabadalmi ügyvivő a kézbesítéstől számított harminc napon belül keresettel fordulhat a bírósághoz. A kereset benyújtásának a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya.

Ha a fegyelmi eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő cselekménye miatt büntetőeljárás is indult, a fegyelmi eljárást a büntetőeljárás jogerős befejezéséig fel lehet függeszteni. Hasonlóképpen, ha az eljárás lefolytatása olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, amelynek tárgyában az eljárás más hatóság hatáskörébe tartozik, a fegyelmi eljárást ennek az eljárásnak a jogerős befejezéséig is fel lehet függeszteni.

A fegyelmi tanács határozata ellen az eljárás alá vont szabadalmi ügyvivő a kézbesítéstől számított harminc napon belül keresettel fordulhat a bírósághoz. Az eljárásra a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság kizárólagos illetékességgel rendelkezik, és arra a közigazgatási perekre irányadó rendelkezéseket (Pp. XX. fejezet) kell alkalmazni. A kereset a határozat végrehajtására halasztó hatályú. A bíróság a fegyelmi tanács határozatát megsemmisítheti vagy megváltoztathatja, szükség esetén a fegyelmi tanácsot új eljárásra utasítja.

A fegyelmi büntetés hatálya megrovás és szigorú megrovás esetén a fegyelmi határozat jogerőre emelkedésétől számított egy évig, pénzbírságnál három évig, kizárásnál öt évig tart.

A Szűt. eljárási szabályainak áttekintését követően a következők állapíthatóak meg.

A megküldött iratokból kiderül, hogy a panaszos ellen két fegyelmi eljárás van folyamatban, egy panasz alapján, egy pedig hivatalból indult, ez utóbbi eljárás folyik az „adathalászat” miatt.

Az első ügyben a fegyelmi eljárást kezdeményező feltalálót és külföldi gazdasági társaságot képviselő ügyvédi iroda egyik tagja járt el a második ügyben vizsgálóbiztosként, illetve egy másik a Fegyelmi Bizottság elnöke. A panaszos a Kamara elnökét is megkereste az ügyben, még a fegyelmi eljárás megindítása előtt, és két, általa képviselt ügy iratanyagából is mutatott részletet, vagyis az ügyben a Kamara elnöke is érintett.

Mindezekon túl, a Kamara feletti törvényességi felügyeletet gyakorló SZTNH elnök, aki ellenérdekű félnek tekinthető, maga írta egy elektronikus levélben a KIM-nek, hogy formális/informális úton fegyelmi eljárást kezdeményeztet a panaszossal szemben. (Pontosan nem megállapítható, hogy ez melyik eljárásra vonatkozott, illetve végül sor került-e rá, mert a levélben lévő megállapítások inkább az első eljárás tárgyához állnak közel, ott viszont van külön panasz.) Végezetül pedig február 12-én, közös sajtótájékoztató keretében számolt be az SZTNH és a Kamara elnöke az ügy fejleményeiről, beleértve a fegyelmi eljárást is.

Ki kell emelni, hogy a fent ismertetett objektív kizárási okoknak a fegyelmi eljárás megfelel, azok közül egyik sem hozható fel hivatkozási alapként.

Álláspontom szerint ugyanakkor ezek a körülmények legalábbis alkalmasak arra, hogy kétség bevonható legyen a fegyelmi eljárás tisztességessége. A panaszos is felvetette ezeket a kérdéseket a Kamarának írott levelében, azonban az esetleg kizárásról döntés még nem született, kérdéses, hogy egyáltalán vizsgálják-e azt.

A Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara köztestület, mely közfeladatokat lát el, valamint képviseli a szabadalmi ügyvivők érdekeit, védi a szabadalmi ügyvivők jogait, örködik a szabadalmi ügyvivői kötelezettségek teljesítésén, és őrzi a szabadalmi ügyvivői kar tekintélyét [Szüt. 28. § (1) és (4) bekezdések]. Köztestületi jellegéből szükségszerűen fakad, hogy nincs lehetőség más szerv, hatóság kijelölésére, ha kizárási ok merül fel az elnökével szemben. Maga a törvény is úgy rendezi a helyzetet, hogy ilyenkor az alelnök jár el, ami értelemszerűen nem független pozíció. A törvény egyébként több rendelkezést is tartalmaz arra nézve, hogy a fegyelmi tanács külső befolyástól mentesen jár el, pl. nem utasíthatók a döntéshozatalban, illetve azt is meg lehet említeni, hogy az SZTNH elnöke törvényességi felügyeleti jogot gyakorol, amely szintén nem foglalja magában annak a jogát, hogy utasíthassa bármire a Kamarát, vagy annak elnökét. A Szüt. 34. § (3) bekezdése szerint a törvényességi felügyelet arra terjed ki, hogy a Kamara szabályzatai megfelelnek-e a jogszabályoknak, illetve a Kamara határozatai megfelelnek-e a jogszabályoknak, valamint a Kamara szabályzatainak. A 35. § értelmében pedig ezekben az esetekben az SZTNH elnöke határidő kitűzésével felhívja a Kamarát a jogszabálysértés megszüntetésére, majd pedig, ha az nem intézkedik, keresettel fordulhat a bírósághoz.

Mindezeket figyelembe véve is fontos azonban a közigazgatásban (is) nemcsak a tisztességes eljárás, hanem – ahogyan azt az Alkotmánybíróság fentebb hivatkozott döntései is kihangsúlyozzák – a tisztességesség objektív látszatának biztosítása is. A közigazgatás alapvető feladata a közérdek érvényre juttatása, és a tisztességtelen eljárás látszata – legyen az eljárás egyébként mégoly jogszerű is – pedig alapvetően alkalmas a közigazgatásba és azon keresztül az államba vetett bizalom megingatására. Még akkor is, ha a szabadalmi ügyvivői kar egy kis létszámú, zárt közösség, ahol szinte már szükségszerű, hogy nem lehet olyan eljáró személyt találni, aki pl. ne lenne egy érintett komoly versenytársa, átlátható módon kell eljárni, annak érdekében, hogy az érintettekben, illetve más személyekben (jogalanyokban) e bizalom ne inoghasson meg. Jelen ügyben pedig a fegyelmi eljárás tisztességességének a látszata legalábbis kétséges.

Végezetül azt kívánom még kiemelni, hogy legsúlyosabb büntetésként ugyan kiszabható a Kamarából való kizárás, azonban a bírósághoz fordulás (jogorvoslat benyújtása) esetén ennek végrehajtására a kereset halasztó hatálya miatt nem kerülhet sor, így az a jogerős bírósági döntés meghozataláig nem járhat a szabadalmi ügyvivői tevékenység gyakorlásából való kizárással.

Mindezekre való tekintettel a Kamara fegyelmi eljárásának fentiekben részletezett körülményei tekintetében a tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot állapítottam meg.

Intézkedéseim

A feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásságok orvoslása és jövőbeni bekövetkezése lehetőségének a megelőzése érdekében

- az Ajbt. 31. § (4) bekezdése alapján felkérem a közigazgatási és igazságügyi minisztert, hogy értesítse a panaszost eljárásának eredményéről, illetve a jövőben fokozottan ügyeljen

- a közérdekű bejelentésekkel kapcsolatos eljárások eljárási szabályoknak megfelelő lefolytatására;
- az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala elnökénél, hogy a jövőben fokozottan ügyeljen a tulajdonhoz való jogból fakadó objektív intézményvédelmi kötelezettségek követelményeinek teljesülésére;
  - az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem a Szabadalmi Ügyvivői Kamara elnökénél, hogy a jövőben gondoskodjon a tisztességes hatósági eljárás követelményeinek megfelelő eljárás lefolytatásáról.

Budapest, 2014. március

Székely László sk.